

BREUS CONSIDERACIONS

SOBRE LO RENAIXEMENT

DE LAS BELLAS ARTS CATALANAS

I

Dos cosas, diu fent prólech, un distingit escriptor italiá, son avuy dia imprescindibles pera lograr lo crédito y la circulació d' una obra sia de la classe que 's vulga: la crítica y 'ls entussiasistas. Y com de fet; ja 'n poden ésser de bonas ó útils las manifestacions de la intelligen- cia humana; raras vegadas las veyem apareixer solas. Sembla com si, al igual de las personas que desitjan ésser ben rebudas, necessiten de la presentació ceremoniosa tan usada en nostra societat y que si be pocas vegadas predisposa en favor de la persona presentada, casi sempre li obra unas portas que d' altre manera li hauria sigut molt mes difícil atravessar.

No obstant, res mes difícil á nostre humil entendre

que fer crítica, puig á mes del cabal de coneixements que l' crítich necessita, hi entra per molt la puresa y fredor de son judici y 'l no esser esclau d' escolas ni de doctrinas, cosa ben difícil avuy dia en que cada intelligencia vol ser una escola, si be moltes vegadas sens mestre.

L' artista ó 'l literat, fetas salvas, raríssimas exeptions, sempre crehuen al exhibirse en públich haver fet una obra digna, en mes ó menys escala, de ser considerada per sos llegidors ó espectadors; tenen sos companys y entussias-tas, gosan moltes voltas d' un renom anterior que 'ls acredita y totas aquestas circumstancias, que no son pás la perfecció, posan al crítich mes refinat en condicions difícilíssimas, puig volent dir la veritat de son parer no pocas voltas se li regala lo dictat de maledicent si no l' afa-voreixen ab lo de pretensiós.

En literatura, al cap y á la fi lo crítich á copia de molts estudis, ab refinament de son gust, ab sas inclinacions ben justificadas y ab una práctica sòlida de la materia á que mostra mes predilecció, arriba á formarse una especie de mestratje en son género que 'l fa considerar bona cosa en la opinió de sos lectors, que no tenen la pretensió d' esser mestres en la materia criticada. Per altre part lo crítich literari te d' héurerselas ab autors que per arribar á tals han fet de grat ó per forsa una série d' estudis que li han obligat á formarse una crítica propia ó privada, ab lo qual ha conegut á la menuda la dificultat del crítich propiament dit.

L' crítich literari no te la impressió del moment, li manca la impressió de la forma estètica, no te las galas del color y de la composició que moltes voltas salvan ó toleran benevolament una obra d' art. Lo crítich com á impresions plásticas no te mes que 'l bó ó mal gust d' un editor.

Lo crítich de Bellas Arts, si be sempre enrotllat per aqueix cercle neguitós, no obstant l' afaforeixen altres circumstancias que li fan més passadora sa missió. Ell si es sever, busca devant de l' obra las faltas en que ha in-

corregut son autor y que indubtablement n' ha de trovar; per ell un petit detall perdut, li serveix per á renyar al artista; en la historia ó en las ciencias naturals trova mil recursos per á comensar un capítol de cárrechs; en fi, en pintura busca 'l color, l' aire, la propietat, lo dibuix; en escultura, 'ls punts de vista, la forma, las proporcions, etc., ajudantlo casi sempre las consideracions morals ó filosóficas que l' assumpto triat per l' artista li proporciona y sentli d' adorno un tecnicisme *oficial*, que á la vista dels mes profans li dona un tirat de persona més ó menys entesa en la materia.

Mes totas aquestas dificultats que trovem en la crítica no 's crega que volguem invocarlas en disculpa ó alivio dels qui d' Art ó de Literatura judiquem, puig creyem que 'l crítich, per lo mateix que ab sos escrits forma un petit cos de doctrina, en la materia que tracta, debem exigirli uns coneixements profundíssims, ja que si fos de diversa manera, en lloch de dar llum faria fum.

Lo que 'ns apar es que qui sia crítich tinga dots ben declaradas per á esserho, fent ben clara distinció entre qui *critica* ó qui parla d' art ó de literatura.

De crítichs pochs; d' entussiasas y propagadors bona cosa.

En aquest últim número volem esserhi contats y per tant hi sentem plassa; molt mes tractantse de l' art y literatura de la nostra terra, puig realisat ja nostre renaixement literari; tots debem posar nostras forsas al enaltiment de l' art catalá.

Per tant, prengues tot lo que dirém avuy y altres dias, no com á crítica (que dots per á ferne 'ns mancan) sino al desitj de fer conèixer lo que á nostre entendre s' oposa al enaltiment de l' art catalá, tant necessari avuy per á posarnos al nivell de las ilustradas nacions que 'ns coneixen y 'ns estiman.

Tenim elements y tenim artistes, y deixar perdre aquest cabal seria un pecat d' indolencia del qual nos penediriam, quan per ofendre nostre amor propi sentíssem aquella veu que 'ns digués *tontos*.

Desgraciadament avuy es cert que hi ha poca protecció oficial y particular, y no es menys cert que nostres artistes han de comprar cédula personal d' última classe y aixó 's prestaria á profundíssimas consideracions sino 'ns espantés la nostra nulitat en formular remeys á tal malaltia y no estessem plenament convensuts que sens los esforços de tots, será picar pedra ab mall de fusta donar als quatre vents las exclamacions en contra de la poca protecció oficial y molta indiferencia particular ab que están lluytant las bellas arts catalanas.

No se 'ns diga la frase gastadíssima de que en lo nostre pais no hi ha capitals per á esmersar en costosas obras d' art, ni se 'ns esplique sofisticament que 'ns faltan llochs á propòsit per á collocarhi dignament las obras de nostres artistas, puig sobran capitalistas que malgastan, Corporacions oficials qu' inverteixen cuantiosas sumas en obras inútils y Academias que ocupan tots sos traballs en fer una memoria anual, qu' es bona porque porta 'l sagell d' una Academia.

Aquest es lo pais ahont desgraciadament encar hi sucseheixen anomalies gravíssimas per á l' Art. Ahir eran los protagonistas opulents hicendats que gastavan vinticinch ó trenta mil duros fent aixecar sepulturas monumentals en nostres cementirs, encarregantlas directament y per complert, á un marmolista, y que una volta terminadas han resultat semblarse mes á un tabernacle de pa d' admetllas, qu' ab tanta trassa executan avuy nostres pastissers, que á un lloch sever y majestuós dedicat á guardar las respectables cendras de nostres progenitors. Demá es un coleccionador de *cromos* qu' ensenya vanitosament los mil exemplars recullits (casi tots estrangers) desde la modesta capseta de mistos fins al paissatge mes estrafalari, sens haver volgut atinar que ab lo capital esmersat en aquella xanfaina de colors, podia adornar lo lloch habitual de sa morada ab algunas sencillas obras d' art, ab lo qual hauria refinat son gust artistich y hauria contribuít á protegir una de las manifestacions de la inteli-

gencia de l' home, qual sacerdosí avuy dia á Espanya, es un verdader Calvari ahont lo qui pot arribar al cim hi arriba tant sols ab ganas de tirarse de dalt baix.

Un altre dia, en fi, es una Corporació administrativa que nega sos recursos y deixa d' honrar á Catalunya, llensant al oblit los compromisos contrets de perpetuar ab lo retrato de sos fills il·lustres las gloriosas tradicions que 'ls enaltiren; ó deixa de pagar, despres d' haberlos lligat ab mil cor·promisos, als artistes, quals treballs encarregats, jauhen plens de pols en los tallers; ó deixa de concedir las recompensas justament guanyadas en certámens que algun dia s' organisaren; ó, en fi, no es capás de galvanisar las esmortuidas forsas de tantas y tantas corporacions artísticas y literarias que dormen, á fi de que instalant en lloch honrós y acomodat las obras millors de nostres artistes poguem dir als estrangers que 'ns visitan:—¿Veyeu aqueix pacífich trasbals de mar y terra?—Son los días feyners de Barcelona.—¿Veyeu aqueix majestuós palau de las Bellas Arts?— Es lo diumenje d' una ciutat que fins en son repós gosa instruhintse.

Y no obstant tot aixó ha de venir, perque som Catalans; y si be es just reconeixer y establir honrosas excepcions tant en corporacions oficials com en lo lloch de la iniciativa particular, hem de reconeixer que sens esser secundats uns y altres per aqueixa majoría de personas que dihentse instruidas s' ocupan y parlan d' art, solament quan visitan algun poble de la costa, es molt difícil ja que no impossible, que nostre renaixement artístich corre parellas y prengue 'l vol de nostre renaixement literari, avuy tant considerat y honorat fora de casa.

Y dit sia, no obstant ab perdó de nostres artistes; d' aqueixa indiferencia y poca protecció tant perjudicial, que molt be podr am dirne *Filoxera* de las Bellas Arts, bona part de culpa 'ls ne pertocava anys enrera quan establert inconscientment un estrany divorci entre las Arts y las Lletres, lo artista en albums ó publicacions satíricas, ab son llápis massa afuat, mossegava despiadadament al es-

criptor, qui en venjansa d' aytal conducta no posava casi may sa inteligencia ni sa ploma al servey de las arts plásticas, essent cosa arreu admesa y encar no del tot desvanescuda, qu' era més difícil trobar un llibre útil en lo taller d' un artista que una dobla de quatre en sa butxaca, casi sempre desembrassada.

Mes aqueix injustificat allunyament no podia durar, y es ben segur que contribuí molt á dissiparlo lo gloriós renaixement de nostra literatura; pero també es cert que si aquesta prengué un vol decididament esplendorós, las Bellas Arts, per las causas qu' hem enumerat y per altres que direm, no pogueren seguir frech á frech lo curs important y honrós que cada dia fa mes considerat nostre avansament literari.

Lluny, molt lluny de nosaltres está concedir que la única impedimenta per á lo renaixement verdader de las Bellas Arts catalanas, sian las anomalías que s' observan y la poca protecció oficial y particular de que gosan; puig creyém que un cop resoltas aqueixas dificultats, allavors caldria, encara mes, als artistas dedicarse á estudis importants y serios, qualitats que fetas salvas honrosas excepcions, deixan de possehir alguns de nostres mes coneguts artistas. Y per á que aixó no sucseheixi es precis que simultaneament vinga la protecció y las manifestacions patents del estudi, ja que 'l desequilibri entre l' una y l' altra daria una pobre idea de nostras Bellas Arts y encara gracias que arribessen á ser lo que en la mateixa materia son los inglesos y nort-americans que apenas poden ocupar segons puestos en los públichs certámens artístichs internacionals.

No serém tampoch nosaltres (despossehits de tota autoritat y profunda práctica en la materia) los qui fem chor ab los baladrers en contra de las Academias de Bellas Arts; puig es precis reconéixerlas de gran utilitat y hasta de verdadera necessitat dintre la esfera del Art; mes creyem que aqueixas Corporacions no han de ser lo que son avuy dia, vivint la vida fosca y empoltronida de fins ara,

ó com deya ab molta oportunitat un nostre amich castellá, *no han de consumir toda su vida en un prolongado invierno marmotil* que necessariament ha de recaurer en perjudici de lo que nosaltres voldriam tan respectat y enaltit, sino que á nostre entendre aqueixas Corporacions deuen dur sempre una vida activa dintre 'l cercle de sa institució, procurant l' enaltiment de l' Art; han d' animar al jovent que puja, simplificar las dificultats de que 's troba plena sa carrera, ajudar la propagació y exhibició de las obras més ó menys notables del enginy humá, enriquir paulatinament los museos, donar sa protecció y valiment á qui verdaderament tinga dots per aprofitarlos y desterrar, sobre tot, aquestas mesquinas preocupacions d' escola que al igual dels medicaments mes enérgichs si son receptats á dóssis proporcionadas, curan y restableixen, al pas que administrats ab exageració y desordre son matzinas que si no matan, atropellan.

En nostras Academias, dolorós es dirho, pero aqueix planter de joves artistes que de per tot arreu brolla en la nostra terra, no hi troba aquella instrucció artística, sentida, lliberal y delicada com ha de rebrer lo qui fia de son saber y autoritat en la materia; sino que 's respira per tot una atmósfera d' amanerament y de rutina que no pocas vegadas apaga las primeras guspiras d' una intelligencia que ben dirigida en lloch de morir de raquitisme s' hauria mostrat esplendent y vigorosa.

Y no 's crega que aixó sia per discrepancia ó insuficiencia de sos professors, no; sino per falta d' entussiasme en lo difícil ministeri de la ensenyansa, en vindicació de qual conducta si be donan ells molts rahons, (algunas d' ellas ben dignes per cert d' esser escoltadas per qui pot y deu posarhi remey) no deixan de fer censurable lo punible descuit que respecte aquest punt importantíssim s' observa y que contribueix, en primera ratlla, á retardar lo precitat renaixement.

Som dels primers donchs en demanar remey per aquest mal que tant fácil es de curar; mes en cap manera vol-

driam ofendrer ab nostres conceptes á la Excelentíssima Diputació de Barcelona, actual sostenidora de nostra Academia ó Escola de Bellas Arts, ja que ben honrós es per ella lo que fa y de gran profit per á Catalunya, aixis com es altament denigrant per lo govern de Madrid lo deixar á tot lo restant d' Espanya sens escolas ahont pugan acudir á estudiar los qui per á l' Art senten verdadera vocació.

Lo govern de Madrit, causa vergonya 'l dirho, pero no fa pas molts anys prengué l' absurda resolució de deixar de sostenir las escolas de Bellas Arts, fundantse, sens dupte, en que mantenint l' Academia de Nobles Arts de Sant Fernando á Madrit ja n' hi havia suficient. Aqueixos governants no 'n tenian prou ab que metjes y advocats, científichs y arquitectes haguessen d' anar á Madrit á rebre l' *exequatur* de sos estudis, era precis que per á esser artista 's tingués la fortuna d' haver nascut madrileny ó gosar d' un passament prou espléndit per á trasladarshi en cos y ánima.

Aquest fet qu' en qualsevol altre país del mon hauria produhit reclamacions enérgicas per part de todas las provincias, fins á lograr un efecte retroactiu de tan absurda disposició, va passar casi desapercebut en la nostra Espanya, gracias al indiferentisme d' uns y á la ignorancia de molts. Lo govern va calcular y va treurer comptes, y del resultat d' aqueixos càlculs va deduhirne que las Escolas de Bellas Arts eran un lucso inaguantable per una nació que tenia la obligació sagrada de donar mil duros anuals de cesantia á un regiment d' ex-ministres y havia de sostenir una plana major de *doscents setanta y pico* de generals y brigadiers, incapassos d' acabar, per medi de las armas, una guerra devastadora de cinch anys, y partint d' aqueix concepte los polítichs d' aquell temps van formular un decret, van presentarlo al Monarca y aquest conformantse *con el parecer de su consejo de Ministros* va inferir (potser sens malicia) al cor de las Bellas Arts espanyolas una ferida tan fonda com la rúbrica qu' estampava al peu del decret dissolutori.

Pero á Catalunya si la contestació fou un xich tardana no fou per açó menys digne, donadas la postració y debilitat de sas forsas artísticas, y nostra Exel-lentíssima Diputació provincial, la primera, prengué á son cárrech lo sosteniment de l' Academia de Bellas Arts, Gerona feu altre tant y com moguts pel ressó de sa dignitat ofesa, s' aixecaren ciutats de segon ordre qu' avuy contan ab honoras escoles y modests Museus, deguts á sa perseverancia é iniciativa particular.

Vetaquí, en pocas paraulas, tot lo que las Bellas Arts catalanas dehuen al govern de Madrit. A tot açó ajuntemhi la conducta qu' observa regatejant las Exposicions bienals promesas, las gabelas qu' imposa als artistas fentlos pagar los transports d' anada y regrés de sas obras, no cuidantse de sa instalació en lo edifici d' Exposicions, negantlos la compra de las obras premiadas, entregantlos ben tart los diplomas y medallas qu' acreditan son triomf en lo públich certámen, regatejant ó comprant á la forsa, quadros que com «*Donya Juana la loca*» son l' honra d' una Nació, ó per fi collocant las obras de mérit indisputable en las escalas d' un ministeri ó en lo recibidor d' una Direcció, ahont serveixin pera posar los babeijats cigarros y suats barrets com lo *Adan* d' en Vallmitjana, ó quedin mancos y plens de pols com lo *Himeneo* d' en Sunyol.

¡Sensible es, qué vistas totas aquestas arbitrarietats y anomalias, Barcelona no tinga un lloch á propósit ahont exposar perpétuament las obras més notables de sos fills, ni conte ab una Associació de literats y artistas, ahont tots plegats y en perfecta germanó poguessem oposarnos á totas aquellas disposicions que fossen manifestament atentatorias als interessos de la nostra terra!

Més per açó volem treballar ab la esperansa y volem viure ab la convicció de que las necessitats y 'ls desenganyos nos farán creurer á tots d' igual manera fins á lograr abduas cosas; aixís com creyem que Catalunya farà son renaixement artístich, com ha fet son renaixement literari, sens que li dolga que quant algun de sos fills so-

bressurte d' entre totes las nacions per un mérit ó altre digan los madrilenys qu' es Espanyol.

¡Lo qu' es de dordre en aquest sermó, es qué 't feligrés sia tan lluny de la trona!

Més, tant y tant lluny aniriam avuy en nostras consideracions, que tal vegada mancarian ganas á nostres lectors pera terminarlas. Posem donchs punt aquest mal girbat article, fins á un altre dia, ja que sens murmurar 'ns queda tela á bastament per á tallar moltes y ben folgadas casacas.

CARLES PIROZZINI Y MARTI.

LOS CLUBS ALPINS Y LAS ASSOCIACIONS D' EXCURSIONS

CONFERENCIA DONADA LO DIA 31 DE MARS DE 1879 EN LA
ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS CATALANA, PER D. RAMON
ARABÍA Y SOLANAS, PRESIDENT DE LA METEIXA.

ENYORS: no m' sé explicar encara per qué m' elegiren mos companys pera ocupar la presidencia de l' *Associació d' excursions Catalana* y aquesta opinió meva crech que será la de tots vosaltres al termenar aquesta vetllada. Ni per mos coneixements ni per mas dots literarias debía jo ocupar lloch tant eminent; es cert qu' en amor á la terra no crech que ningú m' guanyi, més tampoch penso portar ventatja á cap dels que m' elegiren; ofendre 'ls sería pensar altrament. ¿Per qué donchs elecció tant poch justificada? no ho sé, francament ho confesso, més no per aixó puch negar lo deute que tinch ab l' *Associació* y molt més encara ab tots vosaltres, que no pertanyent á ella, haveu vingut á honrarla y á honrarme en aquest acte. Reconech lo deute, si, més per endevant vos desenganyo: no puch pagarlo; jo no puch continuar la hermosa tradició que fins ara s' havia perpetuat en aquest sitial, y aixís vos prego que per avuy abandoneu tota esperança de la delectació que causa sempre al esperit lo escoltar en

bellas y dolsas paraulas novas veritats ó sabias investigacions: la sola cosa que jo puch fer es probar á mos companys que no soch ingrat, que penso sempre ab l' Associació, que mon entussiasme per ella no coneix límits, que mon desitj de véure' la gran es lo sentiment predominant de mon cor. Portat de tal desitj, permeteume que vos presenti tant sols un senzill estudi de la organisació, la historia, los propósitos y l' progressiu desenrotllament d' altrás Associacions que, molt semblants á la nostra baix molts punts de vista, han arriuat á adquirir en terras extrangeras poderosa vitalitat y envejable consideració. Los *Clubs Alpins*, que tals son las Associacions á que m' refereixo, han arriuat realment, com diu la frase vulgar, «á fer rotllo» tant per lo nombre de llurs socis com per la importancia de llurs traballs, y mon objecte al estudiarlos y compararlos ab nostra naixent Associació, no es altre que veurer sí, dintre dels diversos fins que per medis molt parecuts uns y altres nos proposem, puch de tal estudi deduhirne alguna llissó y aprofitarne algun dato á fi de consolidar la obra moralisadora y patriótica que, ab fé indestructible, ab l' ajuda de Deu y ab lo concurs de tots los vers ayments de Catalunya, preten aixecar l' Associació qu' aquí vos ha reunit.

Fa alguns anys que lo adjectiu *alpi* sols se trobava en las obras de Historia natural, sobretot de Botánica, en tant que, avuy, ressona cada dia ab més forsa de cap á cap de nostra vella Europa. Avuy se parla d' *alpinisme* y d' *alpinistas* en la societat culta europea com se parlava algun temps de torneigs y cavallers. ¿Qué volen dir aqueixas paraulas? Son tant novas, son tant modernas, que inútilment las buscariu en cap diccionari; més com la historia de las paraulas esclareix molts dubtes y cada una de llurs novas accepcions reconeix per causa eficient un nou fet que las justifica y fa necessarias, no desistirem nosaltres de rastrejar l' origen de las que 'ns ocupan, en

la seguretat de que llur historia nos donará molta llum pera fer la de las societats esmentadas.

Havem dit que fa alguns anys, l' adjectiu *alpí* sols s' usava en Historia Natural y principalmente en Botánica pera designar primitivament y en son sentit extricte las especies propias dels Alpes (*alpinæ*, *alpinianæ*) y més tart, per extensió, la vegetació característica de las altas montanyas. Lo gran Linneo fou sens dubte lo primer qui doná aquesta nova accepció al adjectiu *alpí* en Historia Natural, puig que al parlør en sa *Philosophia botanica* de la influencia de la altura en la diversitat de plantas, diu literalment: «*alpinæ plantæ Laponiæ, Groenlandiæ, Siberiæ, Helvetiæ, Walliæ, Pyreneorum, Olympi, Ararat, Brasilæ licet remotissimæ, sæpe eadem sunt*», en quin text se veu clar que refereix lo adjectiu en qüestió á las altas montanyas de quasi totas las parts del mon.

L' accepció qu' ha donat avuy lo ús comú á n' aquesta paraula es molt diferent y presenta també dos sentits, l' un extricte, l' altre extensiu: *alpí* vol dir avuy en lo llenguatge vulgar, *aymant de las ascensions pels Alpes* y per extensió, *per tota mena de montanyas elevadas*, aixís com *alpinisme* significa, *l' afició y práctica de tals ascensions y alpinista, lo qui per gust se dedica á ferlas*. De tots modos se presenta latent en la significació de totas aquestas paraulas la idea de *dificultat*, de *llyyta*, qu' enclou sempre una ascensió per las regions alpinas. Lo no haver aparegut fins ara aquesta nova accepció y aquestas novas paraulas proba evidentment que tampoch fins ara havia aparegut lo fet que las reclamava, y efectivament, lo *alpinisme* es un exercici completament modern y acabat de naixer. Ha tingut son bressol en las classes elevadas y es fill lilegítim del sigle dels cafés y del carbó de pedra; empresonada cada dia més la vida moderna en lo cércol estret de las ciutats ahont respira un ayre impur y la esclavitzan mil necessitats ficticias, ha buscat lliure camp en que mouers', en que rejoyenirse y vigorisar sas abatudas forsas, en que sustraurers' per més ó ménos temps á las influencias

nocivas que roban la rojor de sas galtas y minan poch á poch y sens pietat son organisme: ha fugit dels carrers á dret fil y ha buscat las angulositats y ondulacions de las montanyas; ha volgut, en una paraula, llessarse al ample espay y contemplar sens obstacles y en tota sa grandesa la obra del Creador. Y com de la contemplació vé la reconcentració y de la reconcentració vé lo estudi, lo que havia comensat per esser en cert modo un contrapés higiénich ha acabat per esdevenir palanca de moralisació, esperó de la intel·ligencia y fins estímul del patriotisme. Aquest tránsit, aquesta evolució paulatina es la que demostrará lo análissis de las varias Asociacions consagradas al alpinisme; ara per ara hem volgut tant sols fer constar qu' aquest no es compatible sino ab un alt grau de civilisació y ab costums essencialment modernas: lo alpinisme fora incomprendible entre 'ls grechs y romans y en la edat mitjana, com ho sería avuy en dia entre 'ls salvatges ó 'ls pobles poch civilisats.

Més—se dirá—d' ahont vé que 'ls Alpes sigan los qui hagin donat nom á n' aquest exercici? ¿no podía ab igual rahó cedirli l' seu qualsevol altra montanya? En primer lloch, es de notar qu' en los Alpes se troban las majors alturas d' Europa y que, exceptuant los sistemas de las Penínsulas Ibérica y Escandinava, forman ells sols ab llurs estribacions y contraforts, lo nus central al que poden referirse totas las montanyas d' aquesta part del mon, desde 'ls Cevennas y 'ls Vosgos fins al Parnás y als Balkans y desde 'ls Apenins fins á la Selva negra y á las montanyas dels Gegants en Bohemia. Per aixó no es d' estranyar que naturalment s' hagi escullit aquest nom, ab preferencia al de qualsevol altra montanya pera indicar genéricament tot lo relatiu á ascencions elevadas; més no es encara aquest lo verdader motiu de tal elecció. Pera saberlo havem d' entrar de plé en la revista cronológica y en lo exámen minuciós de las diferentas societats Alpinas.

La primera d' ellas, la que tindrà sempre la gloria d'

haver obert lo camí qu' altrás després han recorregut y mellorat, nasqué en Inglaterra, y fondada en 2 de Deseembre de 1857 ab lo nom de *Alpine Club* comptava en 1.er de Janer d' aquest any, es á dir, 21 anys més tart, uns 450 socis. No vos puch dir lo nombre exacte perque no he rebut encara contestació á la carta que dirigí al Secretari de dita Societat, més de tots modos á jutjar per altres datos que m' he pogut proporcionar, no será la xifra estampada molt distant de la verdadera. Ja veyeu donchs que lo primer Club Alpi no es pas massa nombrós y las causas d' aquest fet no tardareu en comprendre-las. Tots sabeu qu' en cap nació d' Europa son tant ben entesos ni s' practican tant bé 'ls exercicis físichs com en Inglaterra, á tal punt que forman part del sistema d' educació nacional y constituheixen una verdadera institució patriótica: desde l' *cricket* á las regatas y desde la natació á las carreras de caballs, lo *sport*, que tal es lo nom genérich de tota aquesta munió de jochs gimnástichs y d' exercicis corporals, té arrels tant fondas en las costums y mereix de todas las classes socials un cult tant entusista y fervorós qu' es arriuat á esser pera 'ls inglesos una verdadera necessitat. D'ella ha nascut lo alpinisme. Quan, gracias á la facilitat y baratura de las comunicacions, á la bona y justa fama de sos hostals, á la falaguera pau de son territori, y á la amabilitat é il·lustració de sos habitants, comensá á entrar en moda, fa més d' un quart de sigle, lo visitar la Suissa, los *turistas* inglesos, en comptes de satisferse admirant de lluny las neveras y glassiers d' aquellas montanyas gegantinas, veyent en ellas un nou y extens camp en que exercitar lo *sport*, se proposáren enfilarse fins als pichs més alts, escorcollarne los recons més amagats y escalarne 'ls cingles més espadats y esgarrifosos. Y en veritat vos dich, qu' ha de tenir fret lo cor qui no l' sent batrer al aspecte d' aquellas massas colossals y accidentadas crestas qu' envoltan per tot arreu l' horison en determinats punts de vista d' aquella terra benhaura-

da. De qualsevol part que 'ls mireu, si sou amants de la naturalesa, los Alpes vos causarán sempre la meteixa impressió grandiosa; sia en lo Rigi, á trench d' auba, quan aquella inmensa perspectiva de nevadas serras, esglahonadas al infinit, rellú ab mágichs colors als vius raigs del sol ixent y á vostres peus glopadas d' atapahida boyra, mogudas per ma misteriosa, tantost s' arremolinan separantvos de la terra com s' esqueixan deixantvos entre veurer momentáneament las verdas y pintorescas valls; sia en lo Schöntzli, prop de Berna, quan á posta de sol s' empurpran los glassiers ab lo rogench resplandor del *Alpglühen* y la planura y la ciutat se vos apareixen, per un extrany efecte de llum, com á través de las verdosas ayguas d' un mar fantástich; sia en lo llach dels quatre cantons, en lo cor dels Alpes, quan llurs altívols contraforts, que foren també los de la llibertat suissa, sembla que s' avansen fins al peu meteix de l' aygua, tapantvos la llum del sol y com volentvos enclourer entre llurs brassos; sempre, de lluny com d' alavora, al naixer com al caurer lo jorn, en erm y soledat com en poblat y companyia, la impressió que vos farán los Alpes será de sublim encisament y d' atracció irresistible. Y si aquesta atracció vos venç y vos decidiu á arriscar una excursió per los glassiers, ¡quin renovament d' emocions indefinibles y may sentidas! ¿qué significa la contemplació llunyana d' aquell mon incógnit comparada ab lo íntim goig que produeix lo trepitjarlo y véure'l d' aprop? Jo ho he passat y m' sento incapás d' explicarho, sols ne guardo l' recort en lo fons de la meva ánima. Més escolteu al President del Club Alpí Francés, lo il·lustre Adolph Joanne, qui, en ocasió solemne, al obrir lo congrés internacional dels Clubs Alpíns que tingué lloch durant la última Exposició de París, aixís descriu eloqüentment las emocions d' una ascensió: «la joyosa impaciencia de la marxa, l' oreig suau y fortificant de la matinada, lo bell naixer d' un bon dia, las olors ubriacadoras del bosch y l' prat, lo benestar d' un moderat exercici, la esperansa del éxit, lo plaher de

sentirse plé de forsa y alé, després dels homens y de las cosas de la terra, la pureza de l' atmósfera, lo complert esvahiment de las nuvoladas y boyras que amenassavan entelarla, la infinita varietat del paissatge, l' aspró de las rocas espadadas, la travessia de las fondas y blavencas esquerdas del glas, lo aspecte amenassador dels gorchs y coladors, los derrers afanyes de la lluyta, la recompensa del triomf, la magnificencia del panorama, lo solemne silenci d' aquellas alturas, l' oblit quasi instantáneo de la fatiga, la elevació de l' ánima envers lo infinit per demunt de la terra y de la humanitat: tals son las vivas impressions de la pujada, alegrías quasi divinas que jamay s' oblidan y que no deixan enderrera la més mínima recansa.»

Donchs si avuy podem sens greu perill y, relativament sols abpetitas molestias gosar de tant delitosas impressions, en part molt principal y en primer terme s' deu als membres del Club Alpi Inglés. Ells foren los primers qu' exploraren la regió alpina de las neus eternas y que prestaren verdaders é importantíssims serveys á la geografia y á las relacions internacionals, donant noms, senyalant camins, obrint passos, fent practicables indrets avans inacessibles, estimulant guias y hostalers y en una paraula, iniciant un moviment que tant profitosos resultats estava destinat á donar. Avans d' ells las tres quártas parts de dita regió glassial eran tant desconegudas com ho fou lo interior del Africa fins las modernas exploracions de Livingstone, Stanley, Cameron y Speke; no hi há donchs que regatejá 'ls elogis als qui han iniciat y realisat en gran part obra tant meritoria. Més no hi ha qu' oblidar qu' aixó, si bé conseqüencia natural de llurs traballs, no n' es lo fi directe ni sisquera preferent; s' escalan las montanyas porque ofereixen, (com qui digués), un camp de maniobras al dalé dels *sportmen*, es á dir, no per l' afany de descobrirne 'ls misteris sino més aviat per lo plaher de vence 'n las dificultats. Per aixó s' consigná en lo Reglament, si bé després de llarga discussió, que «no podrá es-

ser admés soci del Club Alpí Inglés qui no haje pujat al cim d' una montanya de 13.000 peus (ó 4000 metros) al ménos,» y aquest article, per més que tendeixi fatalment á limitar lo nombre de socis, no ha pogut ferse modificar fins ara, ans al contrari, no fa pas un any que fou refusada una proposició encaminada á permetrer lo ingrés com numeraris d' aquellas personas que sens poder presentar las probas d' ascensions demanadas pel Reglament, s' haguessin distingit no obstant per llurs traballs científichs, artístichs ó literaris, sobre 'ls Alpes. Lluny d' aixó, en cada junta general hi ha qui reivindica lo carácter del Club com á mera germandat d' ascensionistas (*a confraternity of climbers*), y lluny de buscar nous y més profitosos objectius, lo alpinisme inglés, confonent los medis ab lo fi, s' aferra cada dia més á n' aquesta tradició d' origen y perilla de morir per extravagancia ó per inanició. De la primera se n' han donat ja exemples, puig en una de las sessions anyals del Club, hi ha hagut soci que ha protestat ab tota formalitat contra las cordas, contra 'ls bastons, contra 'ls ganxos, contra las escalas, contra las tendas y abrichs, en una paraula contra tot lo que pogués disminuir las fatigas, molestias y perills de las ascensions més temerarias, y en lo núm. 62 de Novembre últim del *Alpine Journal* un tal Mr. Pendlebury s' pronuncia agrement contra 'ls hostals, las cabanyas, las amarras y demás objectes *de luxo*, burlantse de las societats que, com los altres Clubs Alpíns, volen destruhir per tals medis la verge naturalitat de la montanya: bé es veritat que la majoría de sos consocis no pensá com ell y ha donat la necessaria importancia á la seguretat y comoditat dels turistas, més aixís y tot, reduhintse cada dia més en nostre continent lo nombre de pichs encara verges de petjada humana, ha vingut fatalment, y perdoneume la expressió, la borratxera dels perills y de las dificultats. S' han buscat ab verdader neguit nous camins sens altre alicient que lo d' esser impracticables; s' han escalat ab imprudencia temeraria las més aplomadas rocas, res més que per esser

més perillosas, y ni fatigas ni accidents ni la meteixa mort, que més de quatre colps ha sorprés als tossuts exploradors, han pogut ferlos desistir de llur passió favorita. De tots modos, s' acabarà també aquesta nova etapa per falta d' atractiu y allavoras ¿ahont anar á exercir aquesta activitat benemérita, ahont trobar ja nous perills qu' afrontar y ahont guanyar novas victorias? Se dirá que encara n' hi ha per temps y que 'ls socis del *Alpine Club* no s' concretan sols á las ascensions alpinas sino que visitan desde 'ls Andes y las Montanyas Pedregosas fins al Himalaya, lo Ararat y las cadenas centrals del Africa; més totas aquestas son ascensions llunyanas y costosas y encara que 'ls alpinistas inglesos han de esser en sa majoría gent de bona posició, com se compren per lo sol fet d' haverse triat tant lluy de la pátria llur primitiu camp experimental, es indubtable que las esmentadas ascensions no son accessibles sino á un reduhidíssim nombre de individus. Per aquesta part donchs la vida del *Alpine Club* está amenassada; per altra, estant lo ingrés tant limitat com he dit avans, resulta que, per efecte d' abduas restriccions, cada dia li ha d' esser més difícil lo allistament de nous socis y, una de dos, ó morirá d' inanició ó s' veurá obligat de bon ó mal grat á modificar son Reglament.

Un' altra particularitat dech fer notar sobre lo *Alpine Club*, y es son apartament sistemátich de tots sos companys. Aixís com entre aquestos regna la fraternitat y, com més endavant veurem, se convidan ab freqüencia los uns als altres, lo *Alpine Club*, sens' esser enemich ni molt ménos de las altras societats alpinas, per efecte de sa meteixa organisació, viu més recullit y com un soldat vell, descansa de sas fatigas cenyit lo front de llorers.

Lo *Alpine Club* publica una revista trimestral titulada *Alpine Journal*, que s' ha fet una reputació europea per lo escullit y abundant de sos treballs, en sa major part relacions de las ascensions verificadas pe 'ls socis.—Celebra també varias sessions ordinarias y un dinar anyal.—

Ni respecte á quotas ni á organisació he pogut reunir cap més dato; fondat sols pera servir de centre d'unió á tots los aymants y conxeadors dels Alpes, sospito que será una reunió d' amichs més ó ménos gran, que, arriuat lo hivern, se complauchen en recitar á la vora del foch (*by the fireside*) las aventuras de passadas excursions y en preparar novas campanyas pera quant la bona estació siga tornada. No puch donarne cap més detall auténtich, perque, dels vários Clubs Alpíns á que m' he dirigit, es lo únich del qual no he tingat resposta, no sé per quin motiu: sols afegiré, copiant lo que d' ell diu lo President del Club de turístas Austríach, veu més autorisada que la meua en aquest punt, que «en nombre de socis y exclusivisme lo *Alpine Club* es únich y sols se sembla á n' ell meteix.» Parecut cárrech li fan tots los altres Clubs y publicacions Alpinas. Encara donchs que siga lo primer no es pas lo qu' havem d' estudiar ab preferencia.

Efectivament: si lo *alpinisme* no fos més qu' un exercici físich, més ó ménos original, sols destinat á satisfer la vanitat dels qui l' practican, ni sería digne de l' alta consideració en que avuy se l' té ni jo m' en ocuparía per res en aquesta vetllada. No, lo *alpinisme*, tal com s' ha comprés després, si bé té molt d'higiénich té molt més encara d' instructiu y de moralisador; es veritat que may deixarà d'esser un exercici físich, pero es un exercici noble, qu' estimula y fortifica ensemps lo cos y l' ánima, que fa sentir y fa aprendrer, que ensenya la prudencia tant com la energia y la resolució. Aixís es que lo *alpinisme*, en aquesta nova fase que deu á las Societats fondadas després del Club Alpí Inglés, se presenta ja ab dos caràcters enterament distints de son antecessor y que 'l fan dignes de tota nostra simpatía: lo *patriotisme* y la *popularisació dels coneixements*. Lo Club Inglés may s' ha recordat de las montanyas de son país natal: no vull dir que no hi hagi fet cap excursió; no ho sé y es molt probable que sí, més son objectiu preferent y quasi exclusiu son los Alpes y si en aquestos no troba pastura á son afany d' aventuras y pe-

rills, ne busca d' altrás per tot arreu ménos per sa pátria. Y no es que no n' hi hagin; tots haveu sentit parlar de las montanyas d' Escocia, tant ricas de poesía y de tradicions com de grandiosos y pintoreschs panoramas; mes aquestas montanyas tenen un mal: tothom s' hi enfila sens risch d' estimbarse y si un hi puja, es segur que qualsevol altre hi pot pujar. Al contrari, tots los altres Clubs Alpíns en lo primer article de llurs Reglaments consignan com á fi, sino únich, principalíssim, no ja la ascensió sino l' *conexement exacte* de las montanyas de llur propi país. Doném rápidament una ullada á n' aquest primer article del Reglament dels principals Clubs, y á fi de que no s' puga posar en dubte ma afirmació, donaré lo text original ensemps que sa traducció. Diu lo del *Club Alpi Suís*: « *Le Club Alpin Suisse a pour but l' exploration exacte des montagnes de la Suisse, á fin de les mieux faire connaître et d' en faciliter l' accès* », es á dir, traduhit literalment: « lo *Club Alpi Suís* té per objecte la exploració exacta de las montanyas de Suíssa, á fi de ferlas conèixer mellor y facilitarne lo accés, » afegint desseguida en proba de que no té tampoch per principi lo exclusivisme: « á més ha de servir de llas d' unió entre totas las personas aficionadas á las montanyas. »—A poca diferencia, lo meteix diu lo article 1.er del *Club Alpi Francés*: « té per objecte facilitar y propagar lo conexement exacte de las montanyas de França—afegint també—y paissos limítrofes. »—Lo *Club de Turistas Austríach* confirma aixís meteix lo avans dit: son article 1.er diu á la lletra: « *Sein Zweck ist Foerderung des Touristenwesens und insbesondere des Besuches der oesterreichischen Gebirgswelt*, » aixó es: « son fi es ajudar als Turistas en tot lo necessari y principalment en llurs excursions per las montanyas austríacas. »—Lo *Club Italiá* diu també: « *che ha per iscopo di promuovere lo studio delle montagne, specialmente delle italiane, e di farle conoscere* », que no traduheixo perquè de sobras ho haureu entés tots.—Lo *Club Noruech* estatuheix que son objecte principal es: « *til at lette og*

udvikle Turistlivet her i Landet»: es á dir: «facilitar y disfrutar la vida de Turista en la nostra terra» (la península escandinava). Diferencia essencial que separa á totes aquestas Societats de llur precursora, si bé qu' en totes també llurs membres recorren y exploran, com en aquella, montanyas d' altres païssos: tals son, p. e., l' ascensió del *Cotopaxi* (6015 metros) en la cordillera Oriental del Equador, portada á cap per lo baró Max von Thielmann, del Club Alpí d' Alemanya y Austria, lo dia 15 de Janer del any passat; la del *Picacho de la Veleta* (3470 metros) en nostra Serra Nevada, feta per Mr. Henry Courtois del Club Alpí Francés, los dias 10 y 11 de Juny del meteix any, etc.

No ménos certa y característica es també la divergencia del primitiu en llur organisació, qu' en totes tendeix cada dia més, com veurem dintre poch ab més espay, á formarse un gran nombre de socis, á posar las excursions al alcans de las mes modestas fortunas, á ferlas servir com á font de coneixements y aplicacions de utilitat general, y á crear entre los Clubs Alpíns de las diferentes nacions una hermosa y durable confraternitat. Aixó es realment noble, aixó es realment gran y en veur' ho l' ánima s' complau y embadaleix, pressentint també per aquestas senyals la obra de la general reconstitució de la societat, de que 'ns parlava no fa gayre desd' aquest meteix lloch, pero ab veu infinitament més eloqüent y autorisada que la meva, nostre estimat y distingit consoci, D. Gayetá Vidal de Valenciano.

Si, senyors; positivament la grandesa dels Alpes exigía de la humanitat altra cosa qu' un petit triomph d' agilitat ó destresa; aquellas penyas magestuosas, quinas testas venerables, blanquejadas per la neu de mil anys, s' alsan sobre las planas, vilas y ciutats de nostra mare Europa, mereixian altre respecte que l' de trepitjarlas ab orgull, y, com á excels monument alsat per la má de Deu, en ella debiam emplear també las excelsas facultats que rebérem de sa munificencia.

(Seguirá.)

UNA PETACA D' HISTORIA

(Acabament.)

IX.

Las deu del matí següent debian esser cuant vingué la dida á despertarme.

Un raig de sol atravessava las cortinas de Ruans de ma finestra inundant mon cuarto d' una llum misteriosa.

Apesar de ser tant entrat lo dia y de cridar-me ab insistencia jo era com sol dirse, fora d' aquet mon. Fou precis que 'm parlés de mos debers pera desvetllarme.

—Mira, tu; de casa la senyora... 't portan la petaca qu' ahir t' hi vas descuydar, preguntant si estás bó en vista de no haberhi anat á l' hora...

—Ja 'm llevo... Dígali que 'm llevo... ¿La petaca?... Y es vritat... Are recordo que mes d' un cop vaig esfurfullarme las butxacas y no la trovava... Entevanat per tantas cosas!... Y després, com es tant fácil cambiarla de l' una á l' altra pessa sens advertirho!... Vetaquí porque vaig entrar á l' estanch? Are hi caich!... Ab aquets cigarillos... Té... ni 'ls vull. Es millor lo tabaco de ma petaca... ¡Quin greu m' haguera sapigut pérdrela!... ¡L' unica memoria que conservo de mos pares!... Ab quin gust brodaria aquest anágrama la meva mare, armonisantlo ab lo medalló, las tancas y cantoneras!... Fins me sembla que contemplo á mon pare al rebréla!.. ¿Tu l' has feta?..

¡Quin lujo!... Sabs qu' es digne...» De tot era digne á sos ulls, com que 's feu fotografiar aguantantla ab la punta de sos dits y ab lo medalló enfront l' objectiu porque estés mes cofoya la meua mare al adornarsen!.. ¡Eran tant bons!... y, sobre tot, s' estimavan tant!... ¡Qui sapigués imitarlos!...

A tot aixó jo anava destapant la cigarrera.

De sobte m' escapá un crit d' admiració. «Un paper!... ¡Una carta!... ¡D' ella!...» vaig exclamar, confegint nerviosament son nom. Y recorrent ab una sola mirada tots los recons del meu cuarto, com si temés que 'm sorprenguessen, vaig llegirla sobrescitat per la emoció.

Heus aquí lo que 'm deya:

«Es la una de la nit. No puch aclucá 'ls ulls sense parlar-te. Ha vingut mon pretendent... mon... ¿Sabs qui és? »Tú deus coneixel. Si; al asseures com de costum á ma »vora, s' ha adonat de la teva petaca y... com si la ira 'l »dominés, s' ha aixecat per assegurar-sen. Per sos ulls »mes que per sa veu he conegut l' agitació de son interior. »—Aquesta cigarrera, m' ha dit, sens apartar de mos ulls »sa furient mirada, pot fer lo favor de dir-me á qui perteneix?... de qui es?...—¿De qui es?...—li he contestat, »conmoguda per la sorpresa...—D' un jove... que té de »particular?...—Vé aquí aquest jove?...—Cada dia; cada »dia... com que...—No, no; dispensim, me basta.—Pas-sada una estona, y com si frisés á la idea d' algun tenebrós recort s' ha aixecat del asiento tot passejant-se per »lo salonet sens perdre de vista la petaca. De sobte, y al »apareixer la mare, ha agafat de la cadira son sombrero, »y dirigint-sen ab una severa mirada: »Senyora, ha dit á »la mare, als peus de vosté., Senyoreta, hasta... mes »veure...» Y se 'n ha anat.

«—Pero qué li has dit? m' ha preguntat la mare al quedar solas...—Jo?... Res.—¿Res?... Es molt estrany.

«Necesito qu' avuy, cuant vingas, estigas disposat per »ajudarme... Es tant curta l' hora de la llissó y tant poch »segura per prepararnos!... Me fa una por la mare!...

«¡Quina por me fa la mare!... Es precis que tot li desco-
«bresca... Conto ab tú...

«Teva de cor...»

«P. S. Son las nou. ¿Cóm no has vingut!... ¿Qué
«passa?... Lo dubte m' ofega... ¿M' estimas ó no?... Per
«Deu!...»

Aquest «per Deu» ferí mon sentiment ab tal delicadesa,
que, disposat á tot, com ella 'm pregava, sortí envers sa
casa sens meditar tant sols la gravetat de mon pas.

Al arribar á la porta vaig observar que la minyona m'
obria sens esperar mon avís.—«No 's mogui!... no 's mo-
gui!...» 'm digué ab veu retinguda... «Tots hi son... Dis-
putan!... ¡Quin desori!...»

Jo estava violent. Sentia mon oncle com defensava ab
ofensivas locucions un dret que no li pertanyia; á la se-
nyora de la casa increpant á la noya ab un conjunt de des-
propósits capassos de borrar lo carinyo fins en lo cor mes
tendre y reconegut, y á n' ella, com, en lluyta ab sas pas-
sions, contestava á tots á la vegada ab la suprema protesta
d' un singloteig desconsolador.

No podent contenirme vaig penetrar en la estancia.

Ma presencia provocá una revolució.

—Tú aquí!...—exclamá mon oncle, irat.

—Insolent!... me digué la senyora.

Una valenta mirada de la noya concentrá totas mas
forsas en mon esperit... Allavors, vejentme gran com
André Chenier al picarse 'l front, regoneixent qu' allí hi
havia alguna cosa, vaig disparar ab lo terratrémol d' una
andanada.

—Senyora; es ocasió de desenmascararnos. Avans de
conduhir una víctima al sacrifici es menester cantarli al
menos las absoltas... Ja tinch lo llibre obert... Atén-
guinme...

Senyora; V. anteposa las conveniencias sociais á son
instint de mare... Tapats sos ulls per la vena del interés,
V., coneixedora del mon, mes ab una experiencia lleuge-
ra per lo prematura y poch reposada, busca sols per sa

filla una bona posició, oblidant que la riquesa no constitueix lo vertader puntal de la felicitat... Ab son equivocatzel, V., allunya sa filla de la miseria conduhintla sens adonarsen á la desgracia... Si; V., esqueixant de sa vida la rosada fulla de sa joventut no 's recorda que la seva noya, com V., en aquella ditxosa época, necessita pera lo nodriment de son cor d'elements en principi refractaris als que li proporciona... Demá, quant sa filla compregui 'l mon, quina conducta vol qu'observi al costat de l'home á qui la entrega agarrotada de peus y mans, que no siga, atesa sa educació, la d'una verdadera esclava?... ¿Vol qu'ella, un cop estimi las cosas de la vida al preu de sa realitat, no procuri á sa manera emanciparsen?... Te lleys la naturalesa que no poden contrariarse sens consecuencias fatals... ¿Que será de sa filla, si un dia la tentació, obrint la porta de sa rumbejada gabia l'incita á volatejar?... Senyora, jo prego á V. qu'escolti la veu de son cor, apartant d'ell la viciosa y pesant atmósfera que 'l rodeja... Mon oncle sab ja...

—Sí, m'interrompé de sobte ab un desentó de veu qu'esperverava. Si; ton oncle sab que tu ets la pedra ahont s'encalla la roda de sos propósitos... Mes tinch sufficient forza per apartarla... La llum d'aquests focs artificials que ta imaginació dispara, á mí no m'enlluerna; conech prou lo mon y sé fins á quin punt imposan á l'home las prácticas de la vida... Si mireses endevant no perseverarias en ta abojarrada fal-lera... ¿Quin porvenir tens?... ¿Quina fora ta situació a complimentarse tos desitjos?... Tant mes trista y desvalguda en quant mes estimesses á qui, uníntset en matrimoni, se posés baix la protecció teva: que ni l'un ni l'altre habeu nascut per corre 'l mon entonant «divinos!»... Imagínatho per un moment... Avuy un desitj no satisfet; demá un sacrifici no recompensat y sempre la voluntat contrariada... Si te 'n costaria de llágrimas aquesta permanent lluyta contra l'atversitat!... Consideraho, y no vulgas com lo cuch de seda teixirte tú mateix la closca de ta desgracia!...»

Jo estava desconcertat... Las paraulas de mon oncle penetravan dins mon cor com las urpias del duch en las entranyas de sa presa... ¿Com parlar á n' aquell home de rahons d' ordre natural y menós de sentiments delicats si tot ho mirava darrera 'l migrat lente de l' interés?...

Cinch minuts van trascorre sens que sortís un sol mot de ma boca...

La noya 's cubrí 'l rostre ab sas mans, com si li fessen por los termes que l' oncle 'm dirigia, y que sa mare ab tó de prédica comentava, compendiantlos ó amplificantlos ab las mes gráficas espresions...

—Donchs, be, digué mon oncle, interrompèntla á lo millor de sa taleya, jo espero que V... pendrá la determinació que crega mes propia del cas... Ja que V. te l' autoritat suficient...

En aquell punt la noya aixecá son cap dirigint á sa mare tota la espresió de tristesa que pot condensar una mirada.

—Qué sabs tú!, feu sa mare ab tendresa, comprenentla.

Y signant á mon oncle, afegí ab sequedat:—Jo no mes tinch una paraula.

Fou tant forta la fuetada que rebé mon cor al sentir aquella espresió de la mare de la noya, que, com si un llamp m' hagués ferit, vaig quedar inmóvil lo mateix que una estàtua. La veu d' ella vingué á treurem d' aque!! estat cataléptich al que m' habia sotmés la rudesia de sos termes.

—Pel noy no cal que vinga mes, afegí...

Comprenent la indirecta 'm despedí de la noya ab una apassionadora mirada, qu' ella cambiá ab un altra plena de conformitat, y dirigintme envers á la porta, digué á mon oncle ab enteresa:

—Es V., es V. sol qui 'ns fa per sempre desgraciats!...

X

Y vaig trovarme al carrer sens sapiguer ahont encami-

nar mos passos. En mon cervell s' abocetaren los projectes mes absurdos, inspirats tots per la desesperació que 'm dominava... Fins la Naturalesa contribuía al manteniment de mon dolor... 'L sol habia desaparegut darrera una espesa nuvolada qu' anava enfosquintse per moments com si 'ls núvols 's superposessen ab mecánica precisió; la pluja queya á petitas gotas fredas, tant fredas, qu' al posarsem damunt lo front 'm feya sa impressió l' efecte d' una punxada de fina agulla... Y jo tombava carrers y carrerons, ab la imaginació sempre embargada, acabant per tornar al punt de sortida sens donarme 'n compte, axis com al romprers la cadena de mos projectes la soldava sempre pe 'l mateix lloch...

Tres horas feya que caminava desorientat, cuant vaig escaurem per tercer cop al peu de la escala de mon deixeble...

Una veu coneguda desvanesqué de sobte l' últim propósit que meditava...

—Quin desori!... ¡Valgam Deu!...

—Y donchs...

—Ja es lo segon desmay que li agafa á la senyoreta...

Una forsa imperiosa va conduhirme esglahonts amunt, sens donarme temps pera considerar mon pas...

Mon deixeble obrí la porta.

—Son á dintre?... vaig preguntarli...

Y sens esperar sa contesta 'm dirigí á la sala del devant...

—V. per' aquí!, exclamá la senyora adonantsen de sobte.

Un moviment que feu la noya acomodantse en son balanci pera assegurar-se de que verdaderament era jo qui 's presentaba la distraqué uns segons...

Jo vaig aprofitarlos pera preparar-me...

—Com s' atreveix!...

—He pres una determinació que pot interessar al benestar de la noya, y vinch per comunicalshi...

En aquell moment entrá mon oncle que venia á preguntar per la salut de la malalta...

—Tú!... 'm digué, atmirat d' ensopegarnos...

—Sí; jo; responguí ab veu reposada... Jo, que vinch disposat fins al sacrifici, perque Vs. gosin de tranquilitat... per mes que sia aparenta tant sols... Comprench que vivint á son aprop podria entelar mes d' una volta 'l mirall de sa *felicitat*... y m' allunyo. Ahont?... No ho sé... No mes sé que ma separació es necessaria... y m' hi resolt...

La senyora m' escoltava tota sorpresa. La noya, dominada encare per sa indisposició, feya moure son cap en significació de descontent, suspirant ab mes forsa á mesura que jo enraonava... Mon oncle 's passejava amunt y avall de la saleta que jo tantas voltas habia resseguit, tot cubrintse 'l front ab una de sas mans, com si reprimís lo vol d' alguna impertinent idea...

De sobte s' aturá; fixá en mí una mirada de selvatge satisfacció; somrigué una estona, y, posant sobre ma espatlla aquella ma que feya poch tenia damunt son front, 'm digué recalcant sos mots:

—Donchs... 'ns fujas!... eh?... Té 'n vas... Lluny, molt lluny, no es veritat?... Potser en busca d' una fortuna, oy!...

—Just. Precisament, vaig contestar ab lo mateix tò, mes espurnantme 'ls uils de rabia. Si; m' allunyo á probar fortuna... Es tant útil la possessió de capital... Com que d' ell dependeix *absolutísimament* la felicitat nostra!... Y sino díguiho V... ¿Qui habia de dirli que, no per lo que val, sino per lo que representa...

Un fort sospir de la noya sospengué en ma boca la paraula...

—Digas, digas!... exclamá mon oncle, envalentonantshi, y reprentense á sí mateix:

—Y tú molt be podrias contestarho... A ser un' altra ta posició; á contar ab los medis que lo viure en societat imposa... qui dubta?...

Jo 'm creya que's mofava de mí... Ell que tenia en sas mans la salvació meva!... Per donarli á compendrer mon despreci vaig tombarme en sech oblidant las reglas de la cortesia.

Una tremenda riallada seva va ferme 'l mirar de nou... Ningú s' explicava el perquè de semblant extemporaneïtat. Y éll per çó seguia rient... ¿Qui s' havia de creure qu' arribessen á tant sas manias?... Atés que 'n poch temps nos habiam ferit mes d' una vegada la part mes sensible del cor, l' amor propi; conceptuant que no hi cabia capitulació de cap mena en la lluyta que sosteniam; qui s' havia d' afigurar que mon oncle, ab tot y lo anó-malo de son carácter vingués á sorprendrens ab una sortida de tó semblant?... A menos que, cegat per la ira, fos sa rialla com un arrel de boig?... O, que 's burlés de mí en la forma mes grossera?...

Y la rialla continuava...

—Molt be; molt be; digué per fi, encarantsem... Axis m' agradan 'ls homes... de geni... ab aquesta acció m' acut á la memoria aquell dia de la petaca... Ton pare també era igual...

Y dirigintse á la noya, que no sabia que 's feya d' atontada per un ex-abrupto tant inexplicable, continuá:

Senyoreta; animis, y perdonim per haber sigut la causa de la seva indisposició: estich convensut de las inconveniencias qu' enclohia mon poch madurat propósit; comprench que no tinch escrit en ma planeta lo projecte que jo tractava de realisar; y com entenich, avuy que 'ls fets m' han deslligat la vena de la passió, que 'ls cors, axís com tenen sa llibertat desitjan sa independencia, renego de ma raresa en il·lusionarme que s' atquiría avuy l' amor com un parell de botas en una subasta d' encant... Dispensim, pues, y conti que 'n mon erro hi va la pena; ja que, al fi y al cap, no s' esborra tan fàcilment lo que s' escriu una vegada en lo delicat full del amor propi...

Senyora, digué á la mare de mon deixeble, necessito parlar un moment ab V...

—¿Ab mí?... feu élla, brillantli los ulls d' admiració...

—Sí; ab V... Cuatre paraulas...

«Que pretendrá?»—Varem dirnos al cop ab la noya, sobtats per la nova estranyesa...

Y no sé á quin punt estavam del apassionat coi-loqui que sosteníam, quant totduna sortí mon oncle fent brasset ab la mare de la noya...

«¿Pero qué passa?... ¿Que 's proposan?»—exclamarem al unísono...

Ell nos tragué de dubtes.

—«Tinch l' honor d' anunciarlos, nos digué dirigintsens ab estudiada reverencia, que d' aquí á tres mesos... tindrà lloch...»

—Son casament?... exclamá la noya, comprenentho.

—Sí; nostre casament, «respongué sa mare.

—Oh!... Si sapigués quant l' estimo, vaig dir á mon oncle abraçantlo...

Aprés d' una estona de mútuas satisfaccions encengué un cigarro oferint á mon oncle la petaca... A la vritat, la meva acció no podia ser mes natural, mes compreguí qu' ell ne recelava... Com que, entristintse de sobte, 'm digué ab tó de reconveniçió, mentres somreya, esguardant á la noya: «Sí; es molt cert que 'ls límits que 'ns imposa la naturalesa no poden traspassarse impunement.»

*
* *

Al explicar á ma dida tot lo succehit en tant pocas horas, semblava que li contés una d' aquellas rondallas de la terra que mantenen tota nostra curiositat fins que per art d' una bruixa ó 'l desencant de la regna arribem á son fi ab la boca oberta encara per l' atmiració.

¡Y pensar que tot ho ha promogut aquesta petaca, rica penyora de paternals recorts qu' are tinch en las mans!... Cada volta qu' ho considero no puch menos que desclóurerla ab l' intent de repasar ma vida á través dels núvols d' un fumejant cigarro!... ¡Com que 'n aquest acte ho estich fent!... ¡Ah!... Dispensim... V. fuma?... Vs. fuman?... Si per cas excusin tota cerimonia... Jo 'm donaré per molt agraht que tots Vs. acceptin ab benevolencia aquesta prou historiada petaca.

JOAN PONS Y MASSAVEU.

TREBALL PRODUCTIU

DE LA DONA.

ON incuestionables la significació, l'importància y la transcendència de la Dona: quan Deu la creà, formant d'ella la mitat del Gènere humà, ya no hi ha res mes que dir en sa corroboració. Sols un bárbaro, un insensat, un materialista pot dubtar de que en lo Mon tan útil y tan indispensable es la Dona com 'l Home. Lo que, sols per ser Dona la desprecia, y pitjor si l' ofén, demostra ser un malvat cobart que s' val de sa brutal forsa per lo gust de tiranisar, de fer patir á un sér débil: ab eix acte s' fa molt inferior als irracionals, puig que éixos may maltractan á sas parellas.

Es tristíssima condició de l' actual Societat, que s' titula *il·lustrada*, la desgracia de que la Muller del Proletari, á mes de cumplir ab sa part de treball, ço es: atèndrer á tots los quefers interiors de sa habitació, haja de treballar per cobrar alguns diners ab que ajudar al Marit en lo gasto de la familia.

Sobradíssima rahó te l' apreciable Senyora Donya Maria dels Dolors Monserdá, altra de las poetisas que tan

enalteixen á nostra Patria, quan clama per á que s' protegezca 'l treball de la Dona, y delicadament indica las terribles consecuencias de l' odiosa, criminal explotació á que se la subjecta.

Sobre eix punt deuria jo callar per rahó de mos escasos coneixements y falta d' elocuencia, y per ma ignorancia en semblant classe de treballs: mes si be per consegüent, no só cap de las inteligencias á qui s' dirigeix aquélla caritativa Senyora; al llegir son elocuent escrit, se m' enardeix l' ánima fins á considerar que n' hi ha prou ab mon sentit comú per ajudar ab ma desvalguda veu al vehement y poderós crit ab que la Justicia, la Caritat, en una paraula la Religió Cristiana, redemptora de la Dona, han de denunciar á la Societat actual aqueix abús de la producció femenina.

Entrant en la cuestió, la gran dificultat que á mon curt entendre se presenta per á trovar lo remey que 'l angélich cor de la Sra. Articulista desitja, está en que 'l assumpto es molt complicat, afecta á varios interessos y passions, y tal volta quiscú de la majoria de la gent hi te una part de culpa. Me sembla que hi concorran 'l indiferentisme, la vanitat, la igualtat, el lucso, la codicia, la desmoralisació, mes breu: 'l egoisme ab la major part de sas venenosas manifestacions.

Ben evident está la crua indiferencia ab que la major part de la gent passa la vida sens aténdrer ni voler pensar en la dissort del próxim, com si ells estiguessen assegurats de que may la tastarán. A tals sérs gelats, per no dirlos tontos, no 'ls con mou sino 'l diner, ó 'l gust de sas passions preferidas: de las personas pobres desventuradas no n' volen sentir á parlar, y menys de sos sufriments, per no trovarse, segons élls mateixos diuen, compromesos, malgrat seu á socorrerlas. ¡Aqueixa es gran ilustració! Fugir dels cassos d' afligirse, y solsament pensar en satisfer sos viciis. ¿Hi ha res mellor? Mes, á vegadas la sort té un dalt á baix, y allavors sentint la desgracia sobre d' élls, no tenen dret á demanar compassió; han de sofrir

l'indiferencia dels demés. Ab aquests insensibles no s'hi pot contar.

En quant á la vanitat ha de ser considerada en lo cas de que tractém, de dos maneres: ja respecte del comú de la gent que vol lluhir, encara que sia ab poch diner, y per aixó 's val de l'obra de la desdixada Dona que s' dessangra fent la mellor costura ó brodat, mes que sia sols per un trist bossí de pa: ó be 'ls ricatxos abominan del País; y per ser bo ha de buscarse en l'estranger: ja per altra part la mateixa pobra Dona treballadora deuria pensar en que la vanitat li fa augmentar sos gastos, amagant sa miseria sota d'un vestit que sembli bo, casi com lo d'una senyora, mes que s'ho haja de llevar de la boca; per la sola rahó de que las de sa classe totas ho portan, y per la por del *qué dirán*.

Consegüent á la vanitat es la idea tan mal entesa de que tots som iguals, quant s'aplica á la ostentació de riquesa, sia en menjar ó en vestir ó en lo moviliari y demes dispendis. Si 'ls havers son tant diversos casi com las familias; es imposible que sian iguals los gastos de totas éllas. Los fanátichs que tal igualtat pretenen están dominats ó de mala intenció, ó d'ignorancia vergonyosa.

També en estrém influeix lo lucso y alhaga de modo que en general resulta irresistible, com ho justifica la casi omnipotent Moda. Mes la persona pobre per forsa ha d'escullir entre dos resolucions: ó resistir al lucso, no admetent cosa alguna que estalviarse pugui; ó sofrir las consecuencias de subjectarse á son tiránich domini. Pot tolerarse 'l lucso en gent rica, quant á mes de tenir bon gust artístich, fomenta y paga justament l'aplicació y 'l bon treball que produheix. Mes deu advertirse que s'funda en un error gravíssim l'opinió de que 'l lucso afavoreix al Pobre: perque la realitat del fet está en que unicament se n'aprofitan los que reunint capitals mes ó menys cuantiosos, fan treballar sos objectes lo mes primorós, ó mes esbojarrat posible, segons la moda, á infelissas personas, com las de que tractém, regatejantlas sa retribució

fins al últim xavo, y pagant quant se 'ls antoixa; al pas que ells venen aquells objectes á gran preu, y en major proporció segons descobran la ignorancia y la flaqueza del rich ó de la rica á qui serveixan.

Ben indicada queda la codicia de tals especuladors de la miseria humana general é individual; puig atentament mirat, y salvas honrosíssimas escepcions, aquells amos tractan á sos treballadors, no igual, sino pitjor que'ls Romans ho feyan ab sos esclaus: perque si 'ls obligavan á treballar molt; en cambi 'ls mantenian y ab prou mirament los cuydavan perque 'l eccés de feyna ó la falta d'aliment no 'ls inutilisés per lo treball. Ara se sab mes: ara la persona treballadora es lliure y te la llibertat de..... morir tísica ó de fam, si per mes que s'escarrassi treballant, no pot guanyar per sostenir sa malaltissa ecsistencia. Ab lo flagell no se l' assota si no treballa; empero se li rebaixa tant com se pot la retribució, ó no se li dona feyna, ni se la socorra si no te ab que pagar sos imprescindibles gastos, á menys que no arribi l' infamia á posar á la treballadora en la cruel alternativa de la miseria, ó del des-honor.

Resta parlar de la desmoralisació: empero deixém estar l' ampliació d'eix punt per no enfangarnos, y per respecte á las personas que tenen en mes á sa honra, que á sa vida.

Convinguém en que, dígan quant vullan los que alaban l' actual civilisació: devém aténdrer á que s' ofereixen dos camins: ó la codicia y 'l desvergonyiment segueixen sempre avansant y per poder satisferse, se valen de tots los medis, sian los que sian, y son foch destructor acaba ab tot; ó las personas de probitat uneixen sos esforços y tenen la precisa fortalesa d' ánima per á contribuir quiscuna, no ab meras paraulas, sino ab verdaders fets, á que s' tracti al prócsim com á si mateix.

Concretantnos á la retribució del treball productiu de la Dona, proposo un pensament. Las Senyoras y las Senyoretas, á qui Deu ha concedit fortuna mes ó menys

cuantiosa, quant se 'ls ofereix adquirir prendas de costura, així ordinariament, com en cas de matrimoni, ó de naixement, podrian fer córrer la veu entre las personas parentas y las amigas sevas, de que preferirian per als indicats treballs á las donas y noyas honradas menesterosas, á quiscuna de las quals pagarian sa obra al mateix preu que á las Senyoras resultaria comprantho en la botiga de mes fama. Deixém á part si á la virtuosa treballadora que s' trovés mes apurada la socorrerian separadament ab alguna quantitat. La verdadera caritat es secreta.

Avans d' acabar espero se m' permeti demanar á las indicadas Senyoras y Senyoretas que, en lloch de fer treballar ab la fatal maquineta, ecsigesquin que las prendas sian cosidas á la má: es inútil dir la causa: ellas la coneixen:

Eix es lo pobre pensament que m' ha ocorregut: si resultés tan sols un gra d' arena ab que pogués contribuir al alivio de la classe desvalguda; fora per mi verdadera satisfacció. La tinch ja gran veyent que personas com la Senyora Monserdá alsan sa poderosa veu en favor de la pobra Dona treballadora: confio en que será atesa y aussiliada per las que son competents, y estich cert de que Deu premiará á las que hi cooperin.

JOAQUIM DE NEGRE Y CASES.

SANTA MARÍA DE RIPOLL

AVÉM vist la monografia del Real Santuari de Santa María de Ripoll y la col·lecció de fotografías que l'acompanya, quin producte, segons la circular que mes avall extractém, se destina á la restauració de dit monument. La monografia, escrita per D. Joseph M.ª Pellicer y Pagés, es una obra històrica recomanabilíssima y ha sigut ja objecte de detingut estudi y merescudas lloansas en nostra REVISTA (V. lo núm. 4 de 9 de Mars de 1879); las fotografías acreditan la delicadesa d'execució y la conciencia artística del distingit fotógrafo Sr. Sala, verdadera especialitat pera 'ls treballs d'aquesta classe. La col·lecció 's compona de dotze fotografías, tamanyo placa, que son: Vista general, interior del temple desde la entrada y desde l'presbiteri, mosaich del meteix, vista general del claustre, ala oriental, dos vistas de detall d'archs y capítells, ala de Besora y Descatllar y la portada (vista total y dos vistas de detall). Va ab la col·lecció una taula pera la col·locació de las fotografías en la obra á que s' refereixen.

Costejadas la monografia y las fotografías per la Junta de restauració del Santuari y destinat lo producte de la venta á dita restauració, la *Associació d' excursions Catalana* de nos-

tra ciutat inicià lo projecte pera fer dit producte mes important y conseguir aixís majors recursos pera tant patriòtica obra. Son pensament, pera revestirse de mes autoritat moral, fou presentat á la UNION DE LAS CORPORACIONES CIENTÍFICAS, LITERARIAS Y ECONÓMICAS DE BARCELONA, qui lo acceptá per unanimitat, redactant la circular que extractém á continuació y quin contingut fem nostre recomanantlo á tots los qu' estimin de cor nostra terra y s' interessin per sas glórias.

«Creuriam ofendrer sa notoria il·lustració, si al dirigirnos á V. sollicitant son concurs pera portar avant la restauració del famós Santuari de Santa Maria de Ripoll, página eloqüentíssima del art romá-nich á Catalunya, sepulcre hont jauhen los Comtes soberans de Barcelona, ponderessem la importancia de la empresa.

»A realisarla han encaminat sos esforços en diferents èpocas y ocasions corporacions distintas de las provincias de Gerona y Barcelona, y avuy que en part, encara que insignificant, se veuhen perfectament secundats, mercé als auxilis remesos per lo govern de S. M., sería verdaderament de lamentar que per falta de iniciativa en uns y per sobra de indiferencia en los mes, no fos possible portar á terme la obra empresa, ab la qual podrán per lo menos prevenirse y fins evitarse per complet los progressos de la ruína.

»La Junta de restauració constituïda en dita localitat, inspirantse exclusivament en son may desmentit amor per eixa gloria catalana, ha fet á sas costas una esmerada edició de la excel·lent monografia del històrich temple deguda á la ploma del Sr. D. Joseph Pellicer y Pagés, y ha fet traure una escullida col·lecció de las vistas mes importants del monument, ab lo propòsit de destinar lo producte enter de una y altra á la restauració del santuari. Donchs be; los que suscriuen, convensuts de que eix felís pensament pot ser mes abundant en profitosos resultats, han cregut que semblants objectes, á la vegada poden ser recort valíós per lo qui se suscriga, de la part que hage pres en eixa obra eminentment patriòtica, y motiu poderós pera que sia mes pingüe lo producte que 's prometé la zelosa Junta de restauració.

»Al efecte, de acort ab la meteixa, han cregut que, en lloch de posarse á la venda 'l llibre y la col·lecció de que s' ha fet mérit, devian servir exclusivament pera fomentar la realisació del pensament, y en conseqüència han resolt donar á dits objectes un valor determinat, á fi de que podent de esta manera fer creixer las sumas á aquell fi destinadas, puga'l qui entregue 50 rals ó mes, adquirir lo llibre ó la col·lecció de fotografías y abdós objectes lo qui contribuësca á la restauració ab una quantitat que no baixe de 100 rals.

»En eix concepte y coneixent l' entusiasme que inspiren á V. las glórias patrias, los que suscriuen, en nom de las corporacions cien-

tíficas, artísticas y literarias de esta ciutat, se prenen la llibertat de dirigirli la present, abrigant la confiança de que se servirà indicar desde luego la quantitat ab que vol contribuhir, en vista de lo qual se li remetran á V. los objectes referits á tenor de las indicacions que precedeixen. Ab esta ocasió tenen la honra etc... (*Seguexen las firmas.*)»

LA RENAIXENSA obra desd' ara la suscripció pera coadyuvar al pensament exposat en la transcrita circular. Las condicions son en extrem favorables, puig que las quantitats fixadas pera tenir opció á la monografía y á las fotografías, atesa la bondat é importancia d' abdós traballs, no poden esser mes reduhidas. Es de desitjar donchs que la suscripció siga nombrosa y que s' puga contribuhir ab una quantitat respectable al lloable objecte que s' ha proposat l' *Associació d' excursions Catalana*. Lo govern ha entregat 8000 pessetas pera la restauració; la empresa constructora del carril de S. Joan de las Abadessas n' ha donat 1000 mes; de la venta dels terrenos se n' esperan de quinze á vint mil y lo entusiasme dels vehins de Ripoll, contribuhint ab diversas formas, qui ab jornals, qui deixant carros, qui donant materials, qui costejant diversos detalls, pot estimarse també en una suma no despreciable. Si la suscripció es ben corresposta, pot donar de 8 á 10,000 pessetas, puig tot va al Monestir y una mica cada hú, es molt fácil arribarhi y la forma de la suscripció fa que mes que donatiu, s' entregui quasi lo equivalent de lo que s' reb. Per honra dels catalans y per amor á Catalunya esperem donchs que l' éxit de la iniciada suscripció siga l' que desitjem.

Recordem qu' en Ripoll comensá la reconquesta de nostre territori; qu' allí están enterrats nostres comtes soberans y un aplech d' héroes qu' els ajudáren á constituhir nostra nacionalitat; que l' art románich no té pot ser en tota Europa un monument mes admirable y que hora es ja de que pensem en honrar com se mereixen nostres monuments y nostras glorias.

Poden veurers' los exemplars en la llibrería de D. Alvar Verdager, (Rambla del mitj, 5), en la Secretaría de la *Associació d' excursions Catalana* (Gegants, 4, 1.er), en casa lo President de la meteixa, D. Ramon Arabia (Portaferriussa, 13, 3.er, dreta), y en la del Secretari de la Comissió D. Francisco X. Tobella (Carders, 10, 2.^{on}), en tots quals punts y en las Administracions de tots los diaris locals s' admeten suscripcions.—A. S.

EN LA MORT

D' UNA COSINETA DE SET ANYS.

(Traducció d' Hégésippe Moreau.)

Ah! si ho hagués sabut, quan mia veu t' enujava
A fente aprendre llissons, que sobre teu volava
lo negre aucell dels morts glatint l' últim minut,
que la fevre en ta sanch bullia, y que la porta
qu' ahí 't veyá jugá 't veuria passar morta...
Ah! si ho hagués sabut...!

Llavors t' hauria fet l' ecistencia ben dolça;
lo camí de ta vida hauria omplert de molsa;
y, tothora rihent sens' infantils afanys,
tos set abrils florits abuy sobrexirian
tanta felicitat, que prou la envejarian
los sabis de cent anys!

Lluny d' aquells banchs hont pert sa ufana l' infantesa,
hauriam fet tots dos l' estudi á la pagesa
pels boscos plens de cants y de perfums entorn;
jo hauria abastat nius per omplir ta cistella
y t' hauria cullit més flors que cap abella
no 'n besa en tot un jorn.

Y quan lo vell Janer, cobert ab sa mortalla
de neu, sobre la terra á mitja nit devalla

seguit d' aquells tres Reys qu' escampan tant tresor,
en mitx de tos soldats, de nines y d' eyneta
t' hauria fet asseure, igual qu' una reyneta
entremitx de sa cort.

Mes ayl quan fa bon temps, qui pensa en que may mudi!
Jo no pensava mes qu' en ton etern estudi,
quan tot de cop, plorant tot mon afany perdut,
vetx caure de tes mans lo llibre á mitx escriure...
alhora has acabat d' escoltarme y de viure...
Ah! si ho hagués sebut!

F. MATHEU.

PENSAMENTS ·

Ou' es un balsam dols l' ausencia
per curar los mals d' amor
deya un doctor
mes, d' ensá que l' hi tastada
sé qu' es un verí traydor
que 's menja 'l cor.

* *

Amors, glories, honors
plahers sens nombre
que l' home ab gran afany
cerca y devora
tan sols son un engany
sols vanes ombres
fochs follets qu' en la nit
lo cap remouhen,
qu' al pegá' un cop de fals
la Mort traydora
dins quatre negres pots
tots ells s' enclouhen.

* *

Empaytats per lo vent los nuvols pasan
y tornan á passar
en lo pur sol, que á voltas ells cubrexen
no hi dexan pas senyal;
Axis á impuls del temps en sa carrera
fugen també los anys
mes ells no tornan, no, y al seu darrera
dexan els desengany.

FREDERICH SCHWARTZ.

NOVAS

o tercer tomo de *La Biblioteca de La Renaixensa* que repartirém lo próxim mes á nostres suscritors será obra de Salvador Sanpere y Miquel y 's titulará *Las damas de Aragón*. Un dels próximos tomos lo formarà una novela de D. Martí Genís y Aguilar; y altre una colecció de tragedias de D. Víctor Balaguer ab un extens prólech del mateix senyor.

Hem rebut lo llibre titolat «*Los gomeros de Australia en la regeneracion forestal de España*; tratado teórico-práctico de la aclimatacion y cultivo del Eucalipto por D. Pedro A. Ventalló.» Dit senyor fá una completa monografía del Eucalipto del qual n' ha cultivat moltes especies, desarrollantse en diversitat de climas y alturas y varietat de terrenos.

Son los Eucaliptos d' una riqueza desconeguda fins avuy; puix nos dona magníficas fustas desde l' ebanisteria á la fusteria d' obras, ricas essencias desde la pertumeria á la pintura escorxas abundants pera la fabricació de pastas de paper y curtit de pells y excelents medicaments per la curació de terribles enfermetats.

Las sevas condiciones higiénicas son magníficas, ja siga pera purificar la atmósfera ab las sevas emanacions balsámicas y també per la dessecació de terrenos pantanosos per la molta forza de absorció que tenen las sevas arrels. Felicitém al Sr. Ventalló per lo complert é importancia práctica de son trevall puix dit arbre está destinat á regenerar la riqueza forestal de la nostra patria.

No fa pas gayre temps que parlárem llargament y ab elogi de uns travalls artístichs que enviá desde Roma D. Enrich Serra Avuy tenim lo major gust en tornarnos á ocupar d' aquest distingit pintor ab motiu de la segona remesa de sas obras.

Forma aquesta que ha sigut exposada en l' establiment dels Srs. Parés un cuadro al oli de grans dimensions, altre de mes petit y un bon número de dibuixos.

Representa 'l cuadro principal una cambra árabe ab grans llosanas de marbre blanch; en mitj d' aquesta estancia y sobre llarga catifa 's veu estés lo cadavre d' una odalisca y abarrassada á sos peus en posat

de desesperació un' altre dona. Sentada al fons hi ha una esclava polsant en un instrument de corda. Escampats per lo lloch s' hi veuen tapissos, pebeters y plantas. Aquest quadro exuberant de llum y de colors sorpren desde 'l primer moment per son conjunt y sorpren després encara mes per sos detalls. Las figuras son molt ben apuntadas é hi ha fracments verdaderament admirables. Sembla impossible que 'l tot siga obra d' un jove de vint y un any.

En lo cuadro mes petit que representa una pagesa italiana s' hi veu lo pinzell del autor de la odalisca morta. Potser en aquest cuadro hi trobariam mes armonía de colors si be no son tants los obstacles que ha tingut de vencer lo pintor.

Los dibuixos son bellíssims y facils posant una vegada mes en evidencia las envejables facultats del Sr. Serra. Sobressurt aquell que representa uns presos Civitavechia.

Felicitém calurosament al Sr. Serra per son nou tr'umfo que li fa un lloch molt digne ja avuy entre 'ls primers pintors catalans.

Lo cuadro *La odalisca morta* ha sigut comprat per D. Antoni Giraudier, entussiasta catalanista y admirador del Sr. Serra.

La *Associació d' excursions Catalana* celebrá lo 5 del corrent una notable vetllada, de carácter internacional, en obsequi del Sr. Baró de Saint Saud, secretari del Club Alpí Francés, secció del Sud Oest, y ensemps delegat de dita Associació á Lourdes. En lo gran saló del *Fomento de la Produccion Española* ahont celebra aquesta sas sessions, s' hi veyá entre lo nombrós auditori gran aplech de francesos, de la important colonia de nostra ciutat, especialment invitada á la festa. Lo Sr. Arabía obrí la sessió ab un discurs en catalá, en que presentá á la concurrencia al Sr. de Saint Saud y explicá los traballs importantíssims qu' á n' ell y al Club Alpí Francés deu lo Coronel Sr. Coello de la Societat geogràfica de Madrid sobre los Pirineus de Catalunya y sobre tot d' Aragó. Llegí luego en catalá una extensa y notable relació escrita en francés d' un viatge fet en 1877 per lo Sr. Baró de Saint Saud de Gavarnie á Hosca atravesant los Pirineus d' Aragó y després feu aquest de viva veu y en sa llengua materna una relació del viatge qu' acabava de fer de Lourdes á Montserrat fent per primera vegada l' ascensió del *Cap de Boumort* y explicá també lo itinerari que pensava seguir fins á tornar á França, explorant la Serra de Cadí. Facilitat, ciencia, consells, oferiments, simpática galanteria, tot aixó sabé barrejar ab naturalitat poch comuna lo Sr. de Saint Saud y 'ls aplausos ab que fou saludat probaren bè lo éxit de son discurs. Lo Sr. Arabía li respongué en francés, felicitantlo y fent constar en elevadas frases la missió en alt grau civilisadora, que sens tenir res que veurer ab la política, compleixen aytals associacions y que no es altra que solidar per medi de la ciencia lo respecte, l' aliansa y l' amor entre nacions germanas. Després d' alsada la sessió, s' dirigí al Club Alpí Francés un carinyós telégrama de felicitació.

De una important y magnífica excursió per l' Ampurdá verificada per una Comissió de l' *Associació catalanista d' excursions científicas* debem donar compte avuy á nostres llegidors. En sis dias de viatge, aixó es, desde 'l 21 al 26 del corrent, inclusions, han visitat los excursionistas: Figueras, ahont los hi oferí sos serveys lo Sr. Subgovernador; uns monuments megalítichs d' alguna importancia, encar que un tant desfigurats, situats en los termes de Vilartolí y Sant Climent Sassevas; lo casal dels comtes de Peralada, senyors de

Rocaberti; la colegiata é iglesia de Vilabertran ab sa torre románica y son tetrich claustre bisantí molt ben conservat per cert. Passaren despres á visitar lo célebre monastir de S. Pere de Roda, del que poca cosa queda ja d'importancia artística avuy, sols resta esperar que 'l temps y 'ls homes acabin de fer desapareixer lo que 'ls freres abandonaren á principis del sigle, no sens haberho malmes avans ab una capa de cals y guix y la fábrika d'unas voltas que desfiguraran completament la genial fesomia del antich temple románich. Sembla mentida que la casa dels Duchs de Medinaceli possehidora d'aytal joya l'hagi deixat perdre d'un modo tant miserable!

Pujaren també 'ls excursionistas al castell de S. Salvador, de quin cim se descobreix un dels mes hermosos panoramas de Catalunya; vejeren l'hermita de Sta. Helena ab sos magnífichs alts relleus d'alabastre, alguns dels quals se troban també, procedents de S. Pere de Roda, en casas particulars de Llansá; visitaren Castelló d'Empúrias, ahont pogueren admirar son magnífich temple gòtic de tres naus, ab sa riquíssima portada, son magestuos ábside, sa esbelta torre románica y mes que tot son preciós altar major d'alabastre tot y d'un trevall d'escultura immens. Vejeren també las soterradas ruinas de la ciutat d'Empúrias, ahont pot contemplarse encara sortint de las arenas una muralla que 's diu ésser la que separava la ciutat dels marsellesos de la dels indigetas y admirar lo preciós mosaich representant lo sacrifici d'Ifigenia. De l'Escala passaren los excursionistas á Torroella de Montgrí, ahont foren rebuts y obsequiats de una manera franca y galant que no saben com agrahir per lo eminent catalanista y llorejat poeta Excm. Sr. D. Albert de Quintana; allí visitaren l'iglesia, lo casal dels comtes de Solterra, restos de murallas antigas y lo célebre castell de Montgrí sentat sobre característica montanya y desde 'l qual se domina un hermosíssim panorama. Allí donaren per acabada l'excursió, regressant á Barcelona.

Per tot arreu foren rebuts, acompanyats y obsequiats los excursionistas per los socis delegats y demes personas distingidas de las poblacions ahont pararen; per tot arreu al nom de la *Catalanista* trobaren obertas totas las portas y vensudas totas las dificultats. Gran plaher nos causa tot aixó y no sabem que alabar mes, si la laboriositat dels membres de l'*Associació* que ab sos viatjes portan l'esprit de propaganda per totas parts al ensemps que procuran salvar de la total ruina lo que 'l temps ó lo qu' es pitjor la ma del home han respectat encara, ó be l'entussiasme y respecte ab que son rebuts per tot, demostrant los pobles qu' en mitj de sos trevalls no son ni serán may sorts als qui 'ls parlin de las passadas glorias de la terra y del millor modo de fer que en la etat moderna, y conforme ab ella, tornin temps que si algun dia semblaban passats per sempre, son avuy l'esperansa de quants senten en son pit lo sagrat amor per la terra que 'ls veje naixer.

Lluhidíssims han sigut los exámens públichs que han verificat últimament los alumnos de las cátedras del Conservatori del Liceo de Isabel II. De duas parts principals ha constatat lo tal exámen: l'execució de pessas al piano y vocals ó de solfeig individuals y de conjunt, y l'estreno de l'ópera en tres actes *Laura Debelan*, lletra del Sr. Fors de Casamayor, y música del reputat mestre Obiols director del Conservatori; verificats una y altre en diferents dias.

En la primera los alumnos donáren prova patent dels progressos que fan en lo diví art, tant per la bona interpretació de las pessas al piano, algunas d'ellas de gran dificultat per pertanyer á la escola

clàssica, com per la seguretat y bona expressió ab que desempeyaren las de cant. Mes ahont se mostraren de relleu tals progressos, fou en la representació de l' ópera, quals principals papers tingueren al seu cárrech las alumnas senyoretas D.ª Concepció Bordalva, D.ª Agna Llorens y D.ª Elvira Musté Puig, acompanyadas, per obsequi especial al Conservatori, dels aplaudits cantants D. Eugeni Laban y D. Agustí Rodas, y secundadas per una massa coral composta de tots los demás alumnos y alumnas en nombre de 66, y de 50 individuos del coro de Euterpe. L' ópera, que acredita las conegudas dots del mestre Obiols, fou cantada ab singular perfecció per tots los executants, y en especial per las tres senyoretas encarregadas dels principals papers, que 's feren aplaudir moltes vegadas. L' obra fou dirigida per lo catedràtic del Conservatori, lo jove y llorejat mestre Sr. Rodoreda.

Al admirar y aplaudir nosaltres la excelent marcha de una institució que tant bons resultats ha donat y está donant pera 'l progrés del art á Barcelona, sentim la necessitat de altre institució consemblant que vinga á afavorir lo desenrotllament del teatro catalá, ensenyant en cátedras ahont concorriria lo nostre jovent, la declamació catalana que tant necessita de bons actors pera entrar en noves y gloriosas vias en las que apenas hi ha posat lo peu. Doném aqueixa idea pera veure si la recull qui pot y deuria iniciar obra tant lloable.

Los periódichs locals s' han ocupat aquestos dias d' excitar l' atenció del públich y de las Autoritats cap á la conservació de alguns monuments artístichs y naturals de la nostra terra, que están á punt d' esser venuts ó destruits. Lo *Diario de Barcelona* en un ben sentit article que ha trovat eco en lo *Diari Catalá*, fa vots pera que 'l Govern accedeixi á la petició de la Diputació Provincial, cedintli la montanya de Montserrat y exceptuantla així de la venta que 'n tracta de fer: lo meteix *Diari Catalá* ha parlat en favor de la conservació de la Iglesia y claustre de S. Pau, si la primera no amenassada, lo segon sí, en vias de ser tirat á terra, si 'l Govern no accedeix als prechs de la Comissió de monuments.

Nosaltres afegirém que per part de la Associació catalanista d' excursions científicas s' han fet gestions prop de la Diputació pera veure si aquesta adquiria la artística campana de Castellfullit, de que 'ls periódichs han parlat y que está á punt de ser venuda al estranger; com están á punt de desapareixer d' entre nosaltres los magnífichs retaules de S. Eloy y altres objectes d' art del Gremi dels argenters, qui sembla tracta de vèndreho pera pagar deutes, no havent accedit á cedirho á la Diputació pel preu que aqueixa sembla 'n donava.

Ja 's veu, donchs, que, malgrat lo progrés del temps, per una coincidencia la tempestat se desencadena altra volta sobre nostres monuments y riquesas artísticas: lo crit d' alerta está donat: algunas Corporacions, com la Diputació y la Comissió de monuments, han respost á éll fent gestions molt lloables, mes sos recursos no arriban á tot: es precís que las altres corporacions que hi tenen obligació, entre ellas l' Ajuntament surten de sa apatía y fassen sacrificis pecuniaris pera l' adquisició d' uns objectes y enérgicas reclamacions pera la conservació d' altres, ja que, al fi y al cap, tot es principalment de Barcelona y en benefici d' ella; es precís que los particulars imiten lo procedir dels extrangers, ajudant á l' adquisició d' aquests objectes que poden venir á aumentar lo museu de Sta. Agata

fins que sigan fets los provincials del Institut; y es precís, en fí, que nostres representants á las Corts aboguín al meteix objecte, puig lo que demanem es sols que lo que 'l Govern está fent de continuu pel Museu arqueològich nacional, ahont hi gasta caudals de tota la Nació, ho fasse alguna volta en favor del d' una de las provincias.

Lo día de S. Joan á las 9 de la nit tingué lloch en Sabadell una vetllada literaria-musical donada per lo *Centre Catalanista* en lo Teatre Principal d' aquella ciutat.

En la part literaria hi contribuïren los Srs. Ribot, (president del Centre) Saret, Casablanca, Mutlló, Custodio y Gallard, llegintse treballs en prosa y vers de las Sras. Agna de Valldaura, Agnès Armengol y los Srs. Masriera, Comabella, Ribot, Soler, Vilanova, Pons y Massaveu, y altres. Eixas lectures foren alternadas per las següents pessas musicals que foren executadas per la acreditada orquesta dels *Fatxendas*: Sinfonías de *Jone* y de *Guillermo Tell*; *Variacions de flauta* per lo Sr. Vila; *El Carnaval de Venecia*, distingintse lo Sr. Torrent. Finalisá la vetllada ab una *Tanda de Valses*. Las dugas primeras pessas son arregladas á petita orquesta per lo Director Sr. Forés.

La concurrencia que omplia lo teatro sortí sumament complascuda de la vetllada.

Dintre pochos dias lo mateix Centre inaugurarà una série de conferencias en las que no mes hi podrán assistir los Srs. socis.

S' ha comensat á publicar á Palma de Mallorca un setmanari humorístich titulat *L' ignorancia*. També se 'ns ha dit que 's tracta de tornar á fer apareixer en aquella ciutat lo periódich bilingüe *La Revista Balear*.

Al teatro del Odeon s' han estrenat *Las doblotas de cinch duros y Gat y gos* del Sr. Piquet, á Jovellanos *Un tripijoch* de autor anónim y en lo teatro de Palamós *Un senyor fet depressa* de D. Francisco de Mas Morull.

Lo distingit escriptor vigatá D. Joseph Serra y Campdelacreu acaba de publicar una obra molt important. Se titula *El Archivo municipal de Vich. Su historia, su contenido y su restauracion*. Tenintnos de ocupar estensament de aquesta obra en altre secció d' un próxim número nos concretem avuy á recomenarla á nostres lectors.

La societat *Progrés literari* nos ha enviat lo següent escrit que ab molt gust publiquem.

Habentse de formar en Madrit, baix la direcció del soci honorari d' aquesta societat, l' Exm. Sr. En Victor Balaguer, una Biblioteca de las obras escritas en llengua catalana, 's prega á tots los qu' hagin publicat algun llibre ó composició en prosa ó en vers escrit en nostre idioma, se servescan remetre dos exemplars de dits llibres ó composicions á aquesta societat, establerta en lo carrer del Bou de la Plassa Nova n.º 12 pis primer, á fi de que la mateixa, encarregada al efecte per dit Sr. Balaguer, pugá donárloshi lo curs corresponent.

Los que tingan algun llibre ó composició inédits, també en prosa ó en vers del nostre idioma, poden del mateix modo servirse remetrelos á aquella societat, porque despres d' haberlos llegit en sessió de la mateixa, se 'ls pugá donar igual destino.

Barcelona 19 de Juny de 1879.—Lo President accidental, M. Morros.—Lo Secretari primer, Baldomero Escudé Vila.

D. Francesch Matheu està repartint las invitacions pera 'l *Calendari Català* que ab satisfacció de tots los escriptors catalanistas ve dirigint.

Dels 11 premis que ofereix una societat de Lleyda pera 'l cultiu de las lletras, no més n' hi ha dos pera las de nostra terra y encara aquestos fets per ofertors de fora la Associació. D. Lluís Roca y Florejachs y la *Associació catalanista* de aquella ciutat que ofereixen respectivament *un brot de llorer de plata y or* á la mellor llegenda ò narració en vers ó prosa y *un brot de llorer* al millor poema ò oda heròica que canti la reconquesta de Lleyda per Ramon Berenguer IV.

Federich Mistral està escribint una epopeya provensal que 's titulará *Guihém dou Court-nas*.

S' ha publicat lo cartell de la Associació Literaria de Girona pera 'l pròxim certámen; vejas los premis que interessan á las lletras catalanas.

Una ploma de plata daurada, al autor de la mellor ressenya-històrica-descriptiva, de algun dels santuaris, de la diócesis de Girona y de sa imatge.—*Un brot de roure d' or*, á qui millor canti en vers heròich algun fet ó personatge històrich de la corona de Aragó desde la mort del rey D. Martí fins á la mort de D. Ferran d' Antequera.—*Un brot de llorer de plata*, al mellor treball en prosa sobre costums, fet notable ò fill ilustre de Girona anterior al segle actual.—*Un cuadro al oli*, á la millor biografía d' un artista catalá.—*Una copa de bronze sisellada*, al més complert nomenclator geogràfic-històrich de la provincia de Girona desde 'ls temps més remots fins á principis del segle XV.—*Una escribanía de ferro ab incrustacions d' or y plata*, á la més notable memoria històrica que ab major acopi de citas dels arxius, enumeri las diversas faces que han anat prenent las fortificacions de Girona fins al comens d' aquest segle.—*Un lliri de plata*, á la més inspirada poesia lírica.—*Una viola de plata daurada* á la mellor poesia religiosa.

Las composicions deuran ser enviadas, com es de costum en altres certímens, fins al deu de octubre al Secretari del Jurat, carrer de la Argentería, 18, principal.

Forman lo Jurat los Srs. D. Celestí Pujol y Camps (Ponent).—D. Joseph Sagales y Guixer, D. Joan B. Ferrer y Esteve, D. Francisco de P. Francesa y D. Francisco Vinyas y Serra, (Secretari.)

SUMARI

CARLES PIROZZIN MARTÍ..	Breus consideracions sobre lo renaixement de las Bellas Arts catalanas.	289
RAMON ARABÍA SOLANAS..	Los Clubs Alpíns y las Asociaciones d' excursions.	299
JOAN PONS Y MASSAVEU..	Una petaca d' historia.	310
J. DE NEGRE Y CASES..	Treball productiu de la dona..	321
A. S.	Santa María de Ripoll.	325
F. MATHEU.	En la mort d' una cosineta de set anys.	328
FREDERICH SCHWARTZ..	Pensaments..	330
	Novas.	331